

gyelmezte az elkerülhetetlen történeti változásra, ráébresztette a korforduló tényére. A befejezés, a vég képzete társult a katasztrófális élményhez." Legyintve, gunyorosan, s mégis némi visszavágyódó elismeréssel tekint az író „a boldog békeidőkre”. I. Ferenc József — ez nemcsak a könyv élén álló írás címe — hangulati meghatározója is a portrék füzérének. *Jókai barátja, a boldogtalan Rudolf királyfi, Kossuth fia, Az utolsó 48-as honvéd, Mednyánszky László, a csavargók bárója, Vidliczkai, az éjjeli szonok, Sobriék és A főherceg lovagjai* vonulnak el előttünk a többi között. Meddig jutunk? Talán kis fintorként is — *Az öreg kártyás különvonata* című novellácskáig, melynek hőse Gály Lajos, ki 1884. június 4-én Monte-Carlóban bankot „sprenholt...” A mulandóság, a „letűnés”, az eltűnés az úr a könyv lapjain. Amit olvasunk, meg lehet szeretni; vagy nem lehet megbocsátani.

A XIX. SZÁZAD VIZITKÁRTYÁI

kiváltképp szerencsésen választott cím: mostanában igazán van kedvünk a feledtető múltbaforduláshoz. Volt kedve Krúdynak is már — így tehát az ő történelmi arcképcsarnoka a kettős nosztalgia jegyeit viseli magán: az övét és a miénket. „Akkoriban még...” — bizonyára ez a kötet legjellemzőbb fordulata. *Az utolsó szerencsés aranyásó Nagy-Magyarországon* című írásból ragadva ki sorokat: „A személyvonathoz akkoriban még háromszor csengettek, a harmadik csengetés után trombitált a vonatvezető, és a mozdonyvezető nagyot füttyentett, és füstfelhőt fújt a Keleti pályaudvar üvegtetője alá. Az ittmaradottak hosszan elgondolkozva néztek a vonat ablakából lengetett női zsebkendőcskék után...” Nosztalgia ide, háromszori csengetés oda, szokásaink talán nem is változtak olyan sokat röpke száz esztendő alatt — Krúdy azonban (mint az iménti cím is jelezte) az *utolsót* szerette látni-megláttatni mindenben és mindenben. Jobbára — noha nem kivétel nélkül — a húszas évek közepének termése ez: *A tegnapok ködlovagjai* világa. Fülöp László, a *Közelítések Krúdyhoz* című — ugyancsak a Szépirodalminál megjelentetett, és örömünkre egyáltalán *nem krúdys*: nem „stíligyekvő” — tanulmánykötet szerzője figyelmeztet rá: „Krúdy szemléletét, közérzetét és értéktudatát — számos kortársához hasonlóan — lényegesen befolyásolta és módosította... a világháború katasztrófája... Határkő volt, mely elmetszett, lezárt, megszakította a folytonosságot, fordulatot hozott. Fi-